

LISZKAY ZOLTÁN

SZENT MÁRTON NYARA (ESTATE DI SAN MARTINO)

Többek között attól olyan szép, hogy nálunk történt meg, hogy kellett hozzá Pannónia tagoltabb és zordabb időjárása; a déli tájak derűjébe helyezve lagymataggá válna, a „dolce vita” légkörébe olvadna Szent Márton szívhez szóló

Szent Márton a kettéhasított köpenyét adja a koldusnak
(A szombathelyi székesegyház kapuján található jelenet.
Kép: Balázs Géza)

legendája is. És mégis mindmáig ott az élőbeszéd része: estate di San Martino, Szent Márton nyara, mondják Olaszországban a csupa kegyelem őszi intermezzót értve, amikor néhány hétre visszatér a nyár, és a megszelídült ragyogás olyan simogató, aranyos, mint a bátran zseniális gyermekrajzokon a kezecskékben folytatódó napsugaracskák. (Bárdosi Vilmos is megemlíti az olasz, spanyol és francia változatokat, 2015: 559.)

Ilyen pannóniai Szent Márton legszebb legendája is: bátor, zseniális, kedves, gyermeki és isteni, szelíd üdeségétől megújul, megtisztul a lélek. Világossága kiterjed minden apró részletre, egy drámai találkozás átlényegült jelmezeire, kontrasztosan látjuk a merész ellentétek kiélezett végletességét. Az ég szürke, a fák zöldje bizonytalan már, az út szélén egy nyomorult koldus kucorog, hasztalan próbál rettentő rongyaiba beburkolózni, fázik, kétségbeesett, se kedve, se ereje, hogy továbbhaladjon. A faszor túlsó végén délceg lovas tűnik fel, tartása, vértete, cifra markolatú kardja, ezüstös sisakja, élénk színű köpenye, még a lova büszke ügetése is, minden-minden nagy hatalmú parancsnokra, frontharcosra vall, a közelben légiószázad, mellette már épül a szavárdok lakta Savaria is, és ez a magas lovon ülő centurio-kentaur a létezés másik szélsőségét testesíti meg, a mozgást, a sikert, az erőt, a fennebb stílt, az italoeleganciát; egy reszkető kis koldus neki nyilván semmit nem jelent, észre sem fogja venni poroszkáló lováról, a nyomoronc iránti közönye messziről megjósolható. Majd ott vannak, és megtorpan a fegyelmezett csatamén valami titokzatos utasításra, a sudár harcossal leszáll a nyergéből, odamegy a koldushoz, de semmi jót nem ígér a közeledése, a koldus a fejét lesunyja, és úgy marad még akkor is, amikor hüvelyéből fémes surranással kiszalad a penge, és a mozdulatlan rakás szerencsétlenség az ártatlanul szenvedők mártíryugalmával fogadja, hogy sanyarú földi sorsa immár beteljesedett. De nem sűjt le a mívesen kimunkált, drága gladius, nem oltja ki senki életét, ellenkezőleg, átlényegül békés szerszámmá, és Márton lovag vele hasítja ketté élénk színű köpenyét, hogy aztán a nagyobbik darabot a Jézus-arcú koldus sovány vállára terítse, és ekkor következik el a történet méltó befejezése.

Lenéz a Jóisten az égből, és kedvét leli Márton lovag áldozatában, és menten megjutalmazza, visszarendeli a meleg áramlatokat, a nyarat és a zavartalan napsütést – így mesélik máig Olaszországban. És az, hogy ott, külön hangsúlyozandó, mert nálunk ugyebár az isteni többletet leghagyják az elbeszélés végéről a keresztények is. A jelenlegi magyar változat befejeződik Szent Márton ajándékával; a többi néma csend, ebben a megkurtított verzió-

ban nincs miért visszatérnie a jó időnek sem; Szent Márton nyaráról ezért magyarul jelenleg nem beszélhetünk. Helyette inkább „vénasszonyozunk”.

Vénasszonyok nyara, vagyis Altweibersommer (Bárdosi 2015: 559) mondjuk szemrebbenés nélkül, noha bizonyára ez a leggonoszabb germanizmusunk. Walpurgisnacht-ízű, kellemetlen, az őszi verőfényt valójában eltakaró fogalom, igazán lecserélhetnénk már az Itáliában őrzött pannon hagyománynak megfelelően.

Árad be a sok-sok furcsaság, a közelmúltig ismeretlen rítusok, a magyar naptárban nem szereplő ünnepek, bizarr beszerzési szokások; miért, miért nem, ha ezeknek a kultuszoknak hódolunk, valamit mindig vásárolnunk kell.

Szent Márton nyara nem ilyen, az a miénk, és nem kerül pénzbe, hogy eredeti formájában értékeljük, szeressük. Tehát rajta, aki hallja, adja át, hogy a könyörületes Szent Márton legendájához igenis hozzátartozik Isten mósolya által a nyár visszatérése! És ha ismét helyén lesz a legenda, és ismét csorbíthatlanul, a „vénasszonyok nyarát” elfelejthetjük. És mondhatunk Szent Márton nyarát Soprontól a csángóföldi Magyarfalváig.

Szakirodalom

Bárdosi Vilmos 2015. *Szólások, közmondások eredete. Frazológiai etimológiai szótár*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Lisz kay Zoltán

magyar–német szakos középiskolai tanár,
fordító, író